

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GERARDA HOGANA,
predstavljeni 15. aprila 2021¹

Zadeva C-65/20

VI

proti

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija))

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 85/374/EGS – Odgovornost za proizvode – Pojem ‚proizvod z napako‘ – Fizični izvod dnevnika, ki vsebuje napačen zdravstveni nasvet“

I. Uvod

1. Ali je mogoče, če dnevnik objavi napačen zdravstveni nasvet v dnevni kolumni, ki jo je napisal neodvisni kolumnist dnevnika, ta dnevnik tožiti, ker je razširjal proizvod z napako v smislu Direktive Sveta 85/374/EGS² (v nadaljevanju: Direktiva o odgovornosti za proizvode), če bralka dnevnika pozneje trdi, da je zaradi upoštevanja tega nasveta utrpela telesno poškodbo? To je bistvo novega vprašanja, ki se nanaša na razlago Direktive o odgovornosti za proizvode in ki je postavljeno s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je predložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija).

2. Vendar je treba pred obravnavo dejanskega stanja in konkretnih pravnih vprašanj najprej opredeliti upošteveni pravni okvir.

¹ Jezik izvornika: angleščina.

² Direktiva Sveta z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 257, in popravek v UL 2014, L 300, str. 72), kakor je bila spremenjena z Direktivo 1999/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 1999 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 147).

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 85/374

3. V prvi, tretji, četrti in šesti uvodni izjavi Direktive o odgovornosti za proizvode je navedeno:

„[...] približevanje [...] zakonov držav članic v zvezi z odgovornostjo proizvajalca za škodo, ki je nastala zaradi napake na njegovih proizvodih, [je] potrebno, zato ker utegnejo obstoječa razhajanja izkriviti konkurenco in škodovati prostemu pretoku blaga znotraj skupnega trga ter imeti za posledico različne stopnje varstva potrošnika pred škodo, ki jo proizvod z napako povzroči njegovemu zdravju ali premoženju;

[...]

[...] odgovornost za brežhibnost [objektivna odgovornost] [bi se morala] uporabljati samo za premičnine, ki so industrijsko proizvedene; [...] zato [je] primerno izključiti odgovornost za kmetijske in lovske proizvode, razen v primerih, ko so bili industrijsko predelani, kar bi utegnilo povzročiti napako na teh proizvodih; [...] odgovornost po tej direktivi [bi morala] veljati tudi za premičnine, ki se uporabljajo pri izgradnji nepremičnin ali so vanje vgrajene;

[...] varstvo potrošnika zahteva odgovornost vseh proizvajalcev, ki so udeleženi v proizvodnem procesu, kolikor je imel njihov dokončani proizvod, sestavni del ali surovina, ki so jo dobavili, napako; [...] iz istega razloga [bi se] morala odgovornost razširiti tudi na uvoznike proizvodov v Skupnost in na osebe, ki se predstavljajo kot proizvajalci s pritrjevanjem njenega imena, blagovne znamke ali drugega razpoznavnega znaka, ali ki dobavijo proizvod, katerega proizvajalca ni mogoče identificirati;

[...]

[...] za zaščito telesne integritete in premoženja potrošnika [je] treba napako proizvoda določiti s sklicevanjem na njegovo [pomanjkanje] varnost[i], ki jo širša javnost upravičeno pričakuje, in ne s sklicevanjem na njegovo [ne]ustreznost uporabe; [...] varnost [je] ocenjena z izključitvijo vsake zlorabe proizvoda, ki v danih okoliščinah ni smiselna“.

4. Člen 1 Direktive o odgovornosti za proizvode vsebuje splošno pravilo, da je proizvajalec odgovoren za škodo, ki jo povzroči napaka na njegovem proizvodu.

5. Člen 2 ter člen 3(1) in (2) Direktive o odgovornosti za proizvode opredeljujeta pojma „proizvod“ in „proizvajalec“ ter to, za koga se šteje, da je „domnevni proizvajalec“ na podlagi Direktive. Ta člena določata:

„Člen 2

V tej direktivi ‚proizvod‘ pomeni vse premičnine, četudi so del druge premičnine ali nepremičnine. ‚Proizvod‘ vključuje električno energijo.

Člen 3

1. ‚Proizvajalec‘ pomeni proizvajalca dokončanih proizvodov, katere koli surovine ali sestavnega dela ali vsako osebo, ki se s svojim imenom, blagovno znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot njegov proizvajalec.

2. Brez poseganja v odgovornost proizvajalca se za proizvajalca v smislu te direktive šteje tudi vsaka oseba, ki v okviru njene poslovne dejavnosti uvaža v Skupnost proizvod za prodajo, najem, leasing ali kakršno koli obliko distribucije[, in je odgovorna kot proizvajalec].

[...]“.

6. Člen 6 Direktive o odgovornosti za proizvode določa, kaj se šteje za napako za namene Direktive. V odstavku 1 določa:

„Proizvod ima napako, kadar varnost proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, vključno s:

- (a) predstavitvijo proizvoda;
- (b) predvidljivo uporabo proizvoda na razumen način;
- (c) časom, ko je bil proizvod dan v promet.

[...]“.

B. Avstrijsko pravo

7. Člen 1 Bundesgesetz vom 21. Jänner 1988 über die Haftung für ein fehlerhaftes Produkt (Produkthaftungsgesetz) (zvezni zakon z dne 21. januarja 1988 o odgovornosti za proizvode z napako (v nadaljevanju: zakon o odgovornosti za proizvode))³ določa:

„(1) Če napaka proizvoda povzroči smrt človeka, telesno poškodbo ali okvaro zdravja ali poškodovanje druge fizične stvari, za škodo odgovarja:

- 1. podjetnik, ki je proizvod proizvedel in ga dal v promet,

[...]“.

8. V členih 3, 4 in 5 zakona o odgovornosti za proizvode so opredeljeni proizvajalec, proizvod in pojem proizvoda z napako. V teh določbah je določeno:

„Člen 3 ‚Proizvajalec‘ (člen 1(1), točka 1) je tisti, ki je proizvedel končni proizvod, surovino ali sestavni del, ter vsakdo, ki se s svojim imenom, znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot proizvajalec.

Člen 4 ‚Proizvod‘ je vsaka premična fizična stvar, tudi če je postala del druge premične stvari ali pa je bila povezana z nepremično stvarjo, vključno z energijo.

³ BGBl. št. 99/1988, kakor je bil nazadnje spremenjen z BGBl. I št. 98/2001.

Člen 5 (1) Proizvod ima napako, kadar varnost proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, vključno s:

1. predstavitvijo proizvoda;
2. predvidljivo uporabo proizvoda na razumen način;
3. časom, ko je bil proizvod dan v promet.

[...]“.

III. Dejansko stanje v postopku v glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

9. Spor je nastal, kot je navedeno v nadaljevanju. Tožena stranka je lastnica⁴ in (glede na njene navede) založnica deželne izdaje *Kronen-Zeitung*, popularnega časopisa z verjetno največjo naklado katerega koli dnevnega tabloida v Avstriji. Časopis je 31. decembra 2016 objavil članek v rubriki „Hing’schaut und g’sund g’lebt“ („Poglejmo in živimo zdravo“) avtorja „Kräuterpfarrer Benedikt“ („zeliščarski župnik Benedikt“) z naslovom „Schmerzfrei ausklingen lassen – Eine Auflage aus geriebenem Kren“ („Naj [leto] izzveni brez bolečin – obloga iz naribanega hrena“).

10. V upoštevnem članku je bilo navedeno:

„Omilitev revmatskih bolečin

Sveže grobo naribani hren lahko pomaga omiliti bolečine, ki spremljajo revmo. Prizadeta mesta najprej namažemo z mastnim rastlinskim oljem ali s svinjsko mastjo, nato pa nanje položimo in pritisnemo nariban hren. To oblogo lahko na prizadetem mestu pustimo od dve do pet ur, nato pa jo odstranimo. Ta uporaba ima dobre odvajalne učinke.“

11. Po navedbah predložitvenega sodišča je trajanje nanosa hrenove obloge, navedeno v prispevku, napačno: dejansko bi moralo biti napisano, da se bralcem priporoča, naj hrenovo oblogo nanesejo za od dve do pet *minut*, ne pa za od dve do pet *ur*. Kolumno je napisal duhovnik – menih, ki je član cerkvenega reda. Privzel je ime „Benedikt“. Zdi se – oziroma vsaj tožena stranka to trdi – da je zadevni duhovnik priznan strokovnjak s področja zeliščne medicine, ki je očitno napisal brezštevilne take časopisne rubrike in celo objavil knjige s področja zeliščne medicine. Tožena stranka navaja, da se je do zdaj lahko vedno zanesla na njegovo strokovnost in da je to prvi tak zahtevek, s katerim se sooča.

12. Tožeča stranka, VI, je naročnica dnevnika *Kronen-Zeitung*. Trdi, da je prebrala članek in sledila navodilom za uporabo. Tako je nanese hrenovo oblogo, kot je bilo opisano v članku, na skočni sklep leve noge. Prevezo je pustila na nogi približno tri ure in jo odstranila šele, ko jo je začelo močno boleti. Zaradi močnih gorčičnih olj, ki jih vsebuje hren, je prišlo do toksične kontaktne reakcije. Zato je vložila tožbo, v kateri je zahtevala odškodnino v znesku 4400 EUR zaradi bolečine in ugotovitev, da je tožena stranka odgovorna za vse trenutne telesne poškodbe in prihodnje posledice zadevnega dogodka.

⁴ „Medieninhaber“, kot je navedeno v členu 1(1)(8) Bundesgesetz über die Presse und andere publizistische Medien (zvezni zakon o tiskanih in drugih novinarskih medijih) z dne 12. junija 1981, BGBl. št. 314/1981.

13. Na prvi stopnji je bila njena tožba zavrtnjena. Sodišče prve stopnje, Bezirksgericht für Handelssachen, Wien (okrajno sodišče za gospodarske zadeve na Dunaju, Avstrija), je razsodilo, da je tožena stranka pisanje prispevka prepustila strokovnjaku s področja zeliščne medicine, ki je o tej tematiki imel veliko objav. Tožena stranka ni imela nobenega razloga za preverjanje besedil, ki jih je ta strokovnjak predložil. Ker je avtor poleg tega priznan strokovnjak, je sodišče ugotovilo, da ga ni mogoče šteti za osebo, ki je običajno nezanesljiva ali namerno nevarna v smislu člena 1315 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (avstrijski splošni civilni zakonik)⁵.

14. Če pa bi bil po drugi strani članek, ki ga je predložil avtor, pravilen, napaka pa bi se prikradla vanj med tiskom, je sodišče štelo, da bi bila tožena stranka odgovorna le, če je dejansko jamčila za točnost vsebine svoje publikacije. Poudarilo je, da je dnevnik Kronen-Zeitung tabloid, v katerem so informacije predstavljene v kratkih člankih, napisanih v zabavnem slogu in na enostaven, lahkoten način. Zato članka ni bilo mogoče razumeti enako, kot če bi bil na primer objavljen v znanstveni reviji.

15. Sodišče je dalje ugotovilo, da se v takem primeru pričakovanja bralca razlikujejo od pričakovanj, ki bi jih tak bralec imel glede znanstvenega članka ali strokovne revije ali poljudnoznanstvenega dela. Ker ni mogoče domnevati, da je vsebina članka nujno točna, tožena stranka ni odgovorna za napačen čas trajanja nanosa, naveden v prispevku. Pritožba, vložena pri pritožbenem sodišču, Handelsgericht Wien (gospodarsko sodišče na Dunaju, Avstrija), je bila zavržena zaradi procesnih razlogov. Med drugim se pritožbeno sodišče ni strinjalo s tem, da se je VI že v tožbi sklicevala na dejstva, ki naj bi kazala na objektivno odgovornost tožene stranke.

16. V pravnem sredstvu, vloženem pri Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija), so bile trditve v zvezi z objektivno odgovornostjo tožene stranke na podlagi zakona o odgovornosti za proizvode jasneje izpostavljene. To sodišče je z odločbo z dne 21. januarja 2020 zavrnilo trditev, da niso izpolnjeni pogoji za presojo objektivne odgovornosti v skladu z zakonom o odgovornosti za proizvode, čeprav je tožeča stranka v postopku na prvi stopnji izrecno zatrjevala krivdno odgovornost tožene stranke.

17. To sodišče je nato presojalo argumente v prid objektivni odgovornosti na podlagi zakona o odgovornosti za proizvode in s tem Direktive o odgovornosti za proizvode. Poudarilo je, da se objavljena dela, kot so priročniki, navodila in zemljevidi, prodajajo zato, ker končni potrošnik pričakuje, da bo v njih dobil posebne napotke. Dalje je poudarilo, da če bi bila v kuharskem receptu v knjigi ali časopisu na primer napačno navedena pravilna količina neke sestavine tako, da bi bilo to škodljivo za zdravje ljudi, ne bi bilo prav, da žrtev ne bi bila upravičena do pravnega sredstva na podlagi Direktive o odgovornosti za proizvode, medtem ko bi v primeru po pomoti dodane enake prevelike količine v pripravljenem predelanem proizvodu, ki bi ga kupil potrošnik, ta lahko tožil proizvajalca proizvoda zaradi objektivne odgovornosti na podlagi Direktive o odgovornosti za proizvode.

18. Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) je nato naštel, kaj so v takih zadevah po njegovem mnenju štirje argumenti proti odgovornosti za nepravilne informacije. Prvič, štelo je, da je varovalni namen odgovornosti za proizvod varstvo pred nevarnostjo, ki jo pomeni stvar, in ne pred nevarnostjo v zvezi z danim nasvetom. Drugič, intelektualni proizvodi, kot so časopisne kolumne, niso „proizvodi“ niti v smislu avstrijskega zakona o odgovornosti za proizvode niti v smislu člena 2 Direktive o odgovornosti za proizvode, in to ravno zato, ker kot taki niso fizične stvari. Tretjič, kakršna koli povezava med odgovornostjo za proizvod in fizično obliko informacije

⁵ Določba se nanaša na odgovornost za ravnanje tretjih oseb.

bi bila arbitrarna in bi bilo zato treba informacije izključiti s področja uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode. Nazadnje, poudarilo je zaskrbljenost zaradi morebitno neomejenih in neizčrpnih oblik odgovornosti, ki bi se lahko pojavile, če bi besedo „proizvod“ iz člena 2 te direktive razlagali tako široko.

19. Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) je nazadnje ugotovilo, da če bi se v takem primeru uporabile določbe Direktive o odgovornosti za proizvode o objektivni odgovornosti, bi bila tožena stranka na podlagi zakona o odgovornosti za proizvode načeloma odgovorna za kakršno koli telesno poškodbo, nastalo tožeči stranki – bralcu – ker je ta upoštevala nepravilen nasvet.

20. Ker je to sodišče glede problematike imelo dvome, se je odločilo Sodišču predložiti to vprašanje za predhodno odločanje:

„Ali je treba člen 2 v povezavi s členoma 1 in 6 Direktive [85/374] razlagati tako, da je treba za proizvod (z napako) škodo tudi fizični izvod [dnevnega] časopisa, ki vsebuje strokovno napačen zdravstveni nasvet, katerega upoštevanje povzroči škodo za zdravje?“

21. Pisna stališča so Sodišču predložili tožena stranka KRONE-Verlag, nemška vlada in Evropska komisija.

IV. Preučitev vprašanja za predhodno odločanje

22. Kot sem navedel, je v tej zadevi temeljno vprašanje presoje v okviru tega predloga za sprejetje predhodne odločbe, ali je lahko lastnik časopisa na podlagi Direktive o odgovornosti za proizvode odgovoren za tak napačen članek.⁶ Menim, da je iz besedila, ciljev in konteksta te direktive popolnoma jasno, da se nanaša zgolj na fizične lastnosti proizvodov, tako da se v takem primeru ne uporabi.

23. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča se pri razlagi določbe prava Unije zahteva, da se poleg besedila upoštevne določbe – ki je „na podlagi tradicionalnih razlagalnih načel vedno izhodiščna točka in hkrati meja vsake razlage“⁷ – upoštevajo tudi sobesedilo in cilji, ki se uresničujejo z ureditvijo, katere del je.⁸ Zato predlagam, da se najprej posvetim dejanskemu besedilu Direktive o odgovornosti za proizvode ter nato preučim sobesedilo in cilje, ki jim sledi.

24. Če začnem najprej z dejanskim besedilom Direktive o odgovornosti za proizvode, lahko ugotovim, da je v njenem členu 1 določeno, da je proizvajalec „odgovoren za škodo, ki jo povzroči napaka na njegovem proizvodu“. V členu 2 so nato kot „proizvodi“ opredeljene „vse premičnine, četudi so del druge premičnine ali nepremičnine“.⁹ Člen 3 opredeljuje „proizvajalca“ kot

⁶ Vprašanje, ali lahko obstaja oziroma ali bi morala obstajati odgovornost na podlagi drugih določb avstrijskega prava, je seveda povsem ločeno, in ker je to v celoti problematika, ki jo mora preučiti predložitveno sodišče, se bom seveda vzdržal podaje kakršnega koli mnenja o tem ločenem vprašanju. Taka morebitna odgovornost z Direktivo o odgovornosti za proizvode seveda ni izključena (glej trinajsto uvodno izjavo in člen 13 Direktive 85/374).

⁷ Glej v tem smislu sklepne predloge generalne pravobranilke V. Trstenjak v zadevi Agrana Zucker (C-33/08, EU:C:2009:99, točka 37).

⁸ Glej v tem smislu na primer sodbi z dne 10. septembra 2014, Holger Forstmann Transporte (C-152/13, EU:C:2014:2184, točka 26), in z dne 10. decembra 2018, Wightman in drugi (C-621/18, EU:C:2018:999, točka 47).

⁹ Sprva je bila uporaba Direktive 85/374 omejena na „premičnine, ki so industrijsko proizvedene“ (tretja uvodna izjava te direktive). Z Direktivo 1999/34 je bila s področja uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode umaknjena izjema glede „primarnih kmetijskih proizvodov“, v skladu z uvodno izjavo 8 prve od teh direktiv pa je bilo zamišljeno, da so zajete „vse vrste proizvodov“, tako da se je področje uporabe Direktive razširilo več kot na zgolj *industrijsko proizvedene* proizvode. To je potrjeno s tem, da je Sodišče v sodbi z dne 10. maja 2001, Veedfald (C-203/99, EU:C:2001:258) – ki se je nanašala na zadevo, v kateri so ledvico pred transplantacijo sprali v perfuzijski tekočini, izkazalo pa se je, da ima ta tekočina, ki so jo pripravili v bolnišnični lekarni, napako, zaradi česar ledvica ni bila primerna za transport – uporabilo Direktivo 85/374 za proizvod, ki povsem jasno ni bil industrijsko proizveden.

„proizvajalca dokončanih proizvodov, katere koli surovine ali sestavnega dela ali vsako osebo, ki se s svojim imenom, blagovno znamko ali drugim razlikovalnim znakom na proizvodu predstavlja kot njegov proizvajalec“. Člen 6(1) te direktive dalje določa, da ima proizvod napako, „kadar varnost proizvoda ni takšna, kakor jo lahko oseba ob upoštevanju vseh okoliščin upravičeno pričakuje, vključno s: (a) predstavitvijo proizvoda; (b) predvidljivo uporabo proizvoda na razumen način; (c) časom, ko je bil proizvod dan v promet“. Uporabljeno besedilo se nanaša na proizvodnjo fizičnih predmetov in škodo, utrpelo zaradi fizične napake tega proizvoda.

25. Vendar so nekateri pravni teoretiki predlagali, da niti ni treba, da je proizvod snoven v tem smislu, da bi ga bilo mogoče opredeliti kot „proizvod“ v smislu člena 2 Direktive o odgovornosti za proizvode.¹⁰ To bi omogočilo, da bi se za proizvode štele *informacije, vsebovane v časopisu* – in ne časopis kot tak. Vendar po mojem mnenju taka razlaga glede na besedilo, cilje in kontekst te direktive ni mogoča.

26. Seveda je res, da je navaden časopis, ki je objavljen na tradicionalen način, fizični predmet in da je tudi premičnina. Morda si je mogoče zamisliti okoliščine, v katerih kupec dejanskega izdanega časopisa utрпи telesno poškodbo, če bi se na primer poškodoval zaradi štrleče sponke ali zato, ker je med tiskom uporabljeno črnilo strupeno. Vendar se bistvo obravnavane tožbe nanaša na domnevno napako v *intelektualni* vsebini, ne pa na napako v *fizičnem* proizvodu kot takem. Zato gre tu dejansko za storitev in ne za proizvod.

27. Ne navaja se, na primer, da je časopis kot tak poškodoval VI: poškodbo si je povzročila sama, ker je sledila napačnemu nasvetu, objavljenemu v tem časopisu. Zato gre torej za vprašanje, ali je mogoče fizični proizvod, ki vsebuje tak napačen nasvet, šteti za proizvod „z napako“ v smislu, v katerem so ta in podobni izrazi uporabljeni v Direktivi o odgovornosti za proizvode.

28. Nič ne nakazuje na to, da je imel časopis napako v smislu tega, kar je mogoče opisati kot njegove „zunanje značilnosti“. Nekateri pravni teoretiki zatrjujejo, da fizičnega medija v ta namen ni mogoče ločiti od njegove dejanske vsebine. V skladu s tem se predlaga, da bi bilo treba sistem objektivne odgovornosti, ki izhaja iz Direktive o odgovornosti za proizvode, uporabiti za napake v proizvodu kot proizvodu in za njegovo intelektualno vsebino.¹¹ Njihovi argumenti v podporo temu stališču primarno temeljijo na namenu zakonodaje o odgovornosti za proizvode, ki je varovati potrošnike. Dalje trdijo, da obstajajo položaji, zajeti z Direktivo o odgovornosti za proizvode, ki so zelo podobni primeru, ko nepravilne informacije pripeljejo do telesne poškodbe. En tak primer je položaj, v katerem proizvod, ki bi moral ljudi opozoriti na neko nevarnost – kot je morda detektor dima – ne deluje pravilno. Opustitev opozorila ljudem prepreči, da bi pravilno ravnali (na primer pobegnili iz goreče zgradbe), zaradi česar nato utrpijo poškodbe.¹² Ti pravni

¹⁰ Komisija trdi, da je opredelitev „proizvoda“ široka (čeprav mora biti po njenem mnenju „industrijsko proizveden“). Poudarja, da čeprav člen 4 avstrijskega zakona o odgovornosti za proizvode opredeljuje proizvod kot „kakšno koli premično fizično lastnino“, v besedilu člena 2 Direktive o odgovornosti za proizvode izraz „fizičen“ ni vsebovan. Prav tako je s to določbo električna energija, ki ni snovna, vključena v pojem „proizvod“. Ta razprava je pogostejša v zvezi s programsko opremo, pri kateri je celo prenos s fizičnim nosilcem postal redek in je zdaj običajen način za njen prenos naložitev (za to mnenje glej na primer Spindler, G., „Verschuldensunabhängige Produkthaftung im Internet“, *Multimedia und Recht*, zvezek 3, 1998, str. od 119 do 124). Komisija v poročilu z dne 19. februarja 2020 o vprašanjih varnosti in odgovornosti, ki jih sprožajo umetna inteligenca, internet stvari in robotika, COM(2020) 64 final, na str. 14 očitno ne gre tako daleč *de lege lata*, saj predlaga, da „[č]eprav je opredelitev proizvoda iz direktive o odgovornosti za proizvode široka, bi se njeno področje uporabe lahko še podrobneje opredelilo, da bi se bolje odražala kompleksnost tehnologij v vzponu [...]“.

¹¹ Za primere tega pristopa glej Foerste, U., in Graf von Westphalen, F., (ur.), *Produkthaftungshandbuch*, 3. izdaja, Beck, München, 2012, str. 815, člen 47, točka 16; Cahn, A., „Produkthaftung für verkörperte geistige Leistungen“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Beck, 1996, str. od 2899 do 2905, na str. od 2901 do 2903; Meyer, A., „Die Haftung für fehlerhafte Aussagen in wissenschaftlichen Werken“, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, zvezek 3, 1997, str. od 26 do 34. Za stališče, ki je nasprotno temu pristopu, glej Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Otto Schmidt Verlag, Köln, 2001, str. od 623 do 627. Vsi ti avtorji pišejo o nemškem zakonu o odgovornosti za proizvode. S tem nemškim zakonom je prenesena Direktiva 85/374, čeprav preučevana vprašanja niso specifična za nemški prenos.

¹² Drugi primer je napačno delovanje diagnostičnega aparata, če to napačno delovanje pomeni, da bolezen ne bo odkrita in torej zdravljena.

teoretiki vidijo podobno vzporednico s primeri, v katerih je napaka v navodilih za uporabo proizvoda. Tako kot v primeru nepravilne informacije, navedene v tiskanem mediju, nevarnost v tem primeru ne izvira iz fizične lastnosti proizvoda, ampak iz tega, da se bralci držijo (nepravilnih) navodil.

29. Vendar mene osebno ti argumenti ne prepričajo. Besedilo člena 6 Direktive o odgovornosti za proizvode se jasno nanaša na napako samega proizvoda v smislu člena 2 te direktive. Poleg tega v členu 1 te direktive ni določena objektivna odgovornost za enostaven nasvet. Namesto tega mora biti odgovornost povezana z dajanjem proizvoda v promet.¹³ Zahteva se neposredna vzročna zveza med napako proizvoda in škodo, nastalo oškodovancu, ki v primerih, opisanih v točki 28 teh sklepnih predlogov, še vedno obstaja, medtem ko v primeru nepravilnega nasveta v časopisu ni nobene povezave s proizvodom.¹⁴ To tudi pomeni, da se ta direktiva ne uporablja za storitve.¹⁵

30. Čeprav je morda treba navesti, da je razlikovanje med proizvodi in storitvami zaradi tehničnega napredka vse težje,¹⁶ taka presoja, ki lahko vodi zakonodajalca k ravnanju, vendarle ne omogoča uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode zunaj okoliščin, v katerih se – ob upoštevanju njenega jasnega besedila – trenutno uporablja. To še posebej velja zato, ker bi razširitev njene uporabe na primere informacij, vsebovanih v premičnem proizvodu, pripeljala do drugih neskladnosti. Zakaj bi na primer obstajala objektivna odgovornost za informacije, vsebovane v publikaciji, ne pa za nasvete, podane na radiu ali televiziji?¹⁷

31. Vendar menim, da je kljub temu iz besedila, konteksta in ciljev Direktive o odgovornosti za proizvode popolnoma jasno, da je sklicevanje na „proizvod“ v tej direktivi omejeno na fizično stvar. Zato v bistvu ta tožba ne more uspeti, vsaj glede Direktive o odgovornosti za proizvode, in to ravno zato, ker se ne nanaša na poškodbo kot posledico fizične napake v proizvodu.

32. To je potrjeno tudi s premisleki glede ciljev in konteksta Direktive o odgovornosti za proizvode. Že iz prve uvodne izjave te direktive jasno izhaja, da je bil to ukrep harmonizacije „v zvezi z odgovornostjo proizvajalca za škodo, ki je nastala zaradi napake na njegovih proizvodih“ in da je bil ta ukrep potreben, ker „utegnejo obstoječa razhajanja izkriviti konkurenco in škodovati prostemu pretoku blaga znotraj skupnega trga ter imeti za posledico različne stopnje varstva potrošnika pred škodo, ki jo proizvod z napako povzroči njegovemu zdravju ali

¹³ Glej *a contrario* člen 7(a) Direktive o odgovornosti za proizvode, s katerim je proizvajalec izvzet iz odgovornosti, če proizvoda ni dal v promet. Glej tudi Oechsler, J., *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einföhrungsgesetz und Nebengesetzen*, revidirana izdaja iz leta 2018, de Gruyter, Berlin, člen 2 ProdHaftG, točka 78, ponovno v zvezi s Produkthaftungsgesetz (nemški zakon o odgovornosti za proizvode).

¹⁴ Glej v tem smislu Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Verlag Dr Otto Schmidt Verlag, Köln, 2001, str. 650 in 651, ki razlikuje med „Instruktionshaftung“ (odgovornost za navodila) in „Informationshaftung“ (odgovornost za informacije).

¹⁵ Komisija je že v zeleni knjigi o odgovornosti za proizvode z napako (COM 1999) 396 final, str. 7, navedla, da „[s]toritve z napako niso zajete z Direktivo 85/374/EGS“. To je v skladu z dejstvom, da je predlagala direktivo Sveta o odgovornosti ponudnikov storitev (COM(90) 482 final) (UL 1991, C 12, str. 8). Osnutek je bil pozneje umaknjen (COM(94) 260 final). V točki 2.8 mnenja Ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o odgovornosti ponudnikov storitev (UL 1991, C 269, str. 40) so še posebej dobro izražene težave, ki bi jih lahko pomenila taka direktiva: „Če se preuči ta predlog, je jasno, da bi njegova uveljavitev upočasnila kakršne koli raziskave in inovacije na področjih dejavnosti svobodnih poklicev. Pripeljala bi do defenzivne medicine, defenzivnih pravnih, trgovskih in davčnih svetovanj ter do defenzivnih svetovalnih dejavnosti arhitektov, inženirjev in gradbenih izvajalcev. To ni cilj, ki so ga imeli v mislih potrošniki.“

¹⁶ To je bil tudi predmet komentarjev v poročilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Poročilo o vprašanih varnosti in odgovornosti, ki jih sprožajo umetna inteligenca, internet stvari in robotika (COM(2020) 64 final), str. 13 in 14.

¹⁷ Glej tudi *Münchener Kommentar zum BGB*, 8. izdaja, 2020, člen 2 ProdHaftG, točka 19, ter Ulmer-Eilfort, C., in Obergfell, E.-I., *Verlagsrecht*, 2. izdaja, C.H.Beck, 2020, točka 1036.

premoženju“. To se jasno nanaša zgolj na fizično blago in, kot je Sodišče že imelo priložnost poudariti, so „[r]azmejitve področja uporabe navedene direktive, ki jih je določil zakonodajalec Unije, [...] rezultat zahtevnega postopka tehtanja, zlasti teh različnih interesov“.¹⁸

33. Vse to je podprto z drugimi uvodnimi izjavami. Tako je na primer v tretji uvodni izjavi navedeno, da bi se objektivna odgovornost „morala [...] uporabljati samo za premičnine, ki so industrijsko proizvedene“. Čeprav se je, kot je navedeno v točki 9 teh sklepnih predlogov, področje uporabe določbe v vmesnem času razširilo prek področja *industrijsko proizvedenih* proizvodov, ni nikjer omenjeno, da bi bile z Direktivo o odgovornosti za proizvode zajete navadne informacije ali nasveti. V četrti uvodni izjavi je, dalje, navedeno, da varstvo potrošnika zahteva „odgovornost vseh proizvajalcev, ki so udeleženi v proizvodnem procesu, kolikor je imel njihov dokončani proizvod, sestavni del ali surovina, ki so jo dobavili, napako [...]“. V šesti uvodni izjavi je navedeno, da je za zaščito „telesne integritete in premoženja potrošnika treba napako proizvoda določiti s sklicevanjem na njegovo [pomanjkanje] varnost[i], ki jo širša javnost upravičeno pričakuje, in ne s sklicevanjem na njegovo [ne]ustreznost uporabe [...]“. Sklicevanje na „pomankanje varnosti“ je spet mogoče glede na kontekst šteti zgolj za sklicevanje na napako v fizičnem proizvodu, ki lahko povzroči škodo.

34. Z vsemi temi podpornimi elementi se enostavno okrepi sklep, da področje uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode obsega zgolj varnost fizičnih proizvodov in da je njen glavni cilj zagotoviti pravno sredstvo na podlagi objektivne odgovornosti, če se ugotovi, da imajo taki proizvodi napako. Če bi bilo drugače, bi to potencialno odprlo vrata za vrsto zahtevkov na podlagi te direktive, ki bi se v bistvu nanašali na nepravilno ali malomarno opravljanje storitev. To bi lahko zajemalo na primer pisne nasvete, ki bi jih pripravil računovodja ali odvetnik, ali pisno zdravniško poročilo, čeprav bi bilo v takih okoliščinah popolnoma napačno zatrjevati, na primer, da se zadevni strokovnjak, ko podpiše tako poročilo, „predstavlja“ kot „proizvajalec“ „dokončanega proizvoda“, tako da je „proizvajalec“ za namene člena 3(1) Direktive o odgovornosti za proizvode.¹⁹

35. Kot je poleg tega očitno nakazalo tudi predložitveno sodišče samo v točki 4.2 predloga za sprejetje predhodne odločbe, lahko naložitev odgovornosti na podlagi Direktive o odgovornosti za proizvode v takem primeru izpostavi ponudnike storitev potencialni neomejeni odgovornosti na podlagi objektivne odgovornosti v odnosu do velikega števila različnih kategorij morebitnih tožečih strank.²⁰ Težko bi se bilo izogniti sklepu, da bi naložitev objektivne odgovornosti s tem izkrivila razmejitve področja uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode, ki so bile, kot smo videli zgoraj in kot je Sodišče navedlo v zadevi Dutrueux,²¹ rezultat zahtevnega postopka tehtanja različnih interesov.

36. Tak sklep bi lahko vodil tudi v položaj, v katerem bi se še en vidik izdajanja časopisov soočal z lastnimi neobičajnimi pravnimi težavami. Večina časopisov – od najbolj resnih do bolj popularnih – prinaša take kolumne za bralce, v katerih kolumnisti ponujajo nasvete v zvezi z najrazličnejšimi vprašanji, vključno z zdravstvenimi, pravnimi, vrtičarskimi, starševskimi in osebnimi težavami. Če bi lahko časopis šteli za odgovoren na podlagi objektivne odgovornosti za slab ali napačen nasvet, ki je povzročil bodisi telesno poškodbo ali (v okviru omejitev iz člena 9

¹⁸ Sodba z dne 21. decembra 2011, Dutrueux (C-495/10, EU:C:2011:869, točka 22 in navedena sodna praksa).

¹⁹ Glej tudi opombo 15 teh sklepnih predlogov, v kateri je citirano mnenje Ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o odgovornosti ponudnikov storitev (UL 1991, C 269, str. 40).

²⁰ Glej znamenita svarila sodnika Cardoza v zadevi Ultramares Corporation v. Touche 174 NE 441 (1931), da se mora pravo izogniti možnosti za morebitno odgovornost „v nedoločenem obsegu za nedoločene kategorije“.

²¹ Sodba z dne 21. decembra 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869, točka 22).

Direktive o odgovornosti za proizvode) premoženjsko škodo, bi to povzročilo novo tveganje za izdajatelje, ki bi, kot je v pisnem stališču poudarila tožena stranka, lahko imelo resne praktične posledice za svobodo tiska, kot je varovana s členom 11 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (in v povezavi s tem s členom 10 Evropske konvencije o človekovih pravicah). Vse to pomeni, da če naj bi Direktiva o odgovornosti za proizvode povzročila tak rezultat, bi človek pričakoval, da bi bilo to izraženo na kristalno jasn in nedvoumen način. Že samo dejstvo, da v tej direktivi ta problematika sploh ni omenjena, na zgovoren način priča o tem, da nikoli ni bil namen zakonodajalca Unije, da bi v takih okoliščinah naložil tako odgovornost.

37. Vendar je treba poudariti, da za vprašanja deliktne odgovornosti in poklicne malomarnosti v takih zadevah velja nacionalno pravo posameznih držav članic. Namen zakonodajalca Unije nikoli ni bil, da bi morala biti ta vprašanja harmonizirana na ta način, in še manj, da bi morali biti taki zahtevki ukalupljeni v sistem objektivne odgovornosti iz Direktive o odgovornosti za proizvode prek umetne in zelo široke razlage njenega besedila. Sodišče je že navedlo, da ta direktiva ni namenjena izčrpni harmonizaciji področja odgovornosti za proizvode z napako glede tega, kar presega okvir vprašanj, ki jih ureja.²²

38. Res je sicer, da je vprašanje, postavljeno v tej zadevi, novo, vendar je treba spomniti, da ni potrjeno nikjer v obstoječi dosednji sodni praksi o Direktivi o odgovornosti za proizvode. Morda je najbližji primer odločba Sodišča v zadevi Dutrueux.²³ V tej zadevi je mlad fant utrpel opekline med operacijo v bolnišnici. Vendar so opekline nastale zaradi napake v sistemu za nastavitev temperature grelnih blazin, na kateri je ležal med operacijo. Bolnišnica je zgolj uporabila blazino, ki jo je nabavila od bolnišničnega dobavitelja.

39. Sodišče je kljub temu štelo, da „takšnega uporabnika [...] ni mogoče šteti za udeleženca v proizvodni in tržni verigi spornega proizvoda“ v smislu člena 3 Direktive o odgovornosti za proizvode.²⁴ Nato je navedlo, da je bila bolnišnica za te namene zgolj ponudnik zdravstvenih storitev in da kadar tak ponudnik „uporablja naprave ali proizvode z napako, katerih proizvajalec v smislu določb člena 3 Direktive [o odgovornosti za proizvode] ni on, ter s tem povzroči škodo uporabniku storitve“, odgovornost ponudnika storitev „ne spada na področje uporabe [te d]irektive“.²⁵

40. Zato je iz sodbe Dutrueux²⁶ jasno, da odgovornost za opravljanje storitev, ki so ločene od fizičnega proizvoda z napako, ne spada na področje uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode. V obravnavani zadevi je zahtevek prej šibkejši, ker – naj ponovim zgoraj zapisano – drugače kot v navedeni zadevi ni bilo nobene napake glede fizičnega proizvoda kot takega.

41. Če povežem vse te različne vidike razlage, moram skleniti, da tak zahtevek ne spada na področje uporabe Direktive o odgovornosti za proizvode. Gre v bistvu za tožbo v zvezi z opravljanjem storitve – nasvetom potrošniku, vsebovanim v časopisni kolumni – ki se ne nanaša na časopis kot fizični proizvod. Zato ni mogoče reči, da so bile kakršne koli telesne poškodbe, ki jih je utrpela VI, posledica napake proizvoda v smislu, v katerem so ti izrazi uporabljeni v Direktivi o odgovornosti za proizvode.

²² Glej sodbi z dne 4. junija 2009, Moteurs Leroy Somer (C-285/08, EU:C:2009:351, točki 24 in 25), in z dne 21. decembra 2011, Dutrueux (C-495/10, EU:C:2011:869, točka 21).

²³ Sodba z dne 21. decembra 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869).

²⁴ Prav tam, točka 28.

²⁵ Prav tam, točka 39.

²⁶ Sodba z dne 21. decembra 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869).

V. Predlog

42. Glede na zgornje preudarke Sodišču predlagam, naj na vprašanje, ki ga je predložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija), odgovori:

Člena 2 v povezavi s členoma 1 in 6 Direktive Sveta 85/374/ES z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako ni mogoče razlagati tako, da je treba za „proizvod z napako“ šteti tudi fizični izvod dnevnika, ki vsebuje strokovno napačen zdravstveni nasvet, katerega upoštevanje povzroči škodo za zdravje.